

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:**GEDICHT 957**

Willem L. Meijer

De Vader stortte levenskracht

KERKELIJK LEVEN 958

G.J. van Middelkoop

Jezus voor een nieuwe generatie

MEDITATIEF 963

A.J. Mol

Ontstellend, het graf is leeg!

UIT ALLE VOLKEN 964

W.M. Bakker

Christos voskresje

**WANDELEN
MET GOD 965**

O.W. Bouwsma

Geloof in Jezus is genoeg...

ACHTERGRONDEN 966

E.A. de Boer

Evangelicale kopstukken

**EVANGELISATIE
EN ZENDING 970**

D. Griffioen

Samenwerking in zending
en evangelisatie (2)**LIED VAN DE WEEK 973**

J. Smelik

Laat ons de Heer lofzingen

en verder...

Kerknieuws

Nieuw uitgekomen

Meegelezen

De Vader stortte levenskracht

De Vader stortte levenskracht
in Een die heel de wet volbracht.
Hoe heerlijk is de Zoon verzezen!
Die dood was en die onvolprezen
de hof bouwt tot een stad die leeft,
die al de zijnen adem geeft.

De opgevaren Adamszoon
ontving de meest verheven kroon
van heel de hemel, heel de aarde.
Maar heerschappijen, diep ontaarde,
en leugengeesten in de lucht,
betwisten Hem zijn troon en tucht.

Van elke macht is Hij het hoofd
om haar, wie Hij zijn rijk belooft,
haar die Hij riep uit dor gebeente:
zijn zusterlief, zijn bruidsgemeente.
Aan haar zond Hij, als bruidegom,
zijn Vriend, die met haar mee roept: kom!

De toekomst van de bruiloft daagt,
maar Satan, boven weggejaagd,
koelt al zijn woede hier beneden.
Hoe wonderlijk wordt hij bestreden!
Haar weerkraft is een hart dat beeft,
is liefde die van waarheid leeft.

Willem L. Meijer

JEZUS VOOR EEN NIEUWE GENERATIE

G.J. van Middelkoop

De generatie die volgde op de na-oorlogse baby-boom, ook wel de X-generatie genoemd, heeft nauwelijks interesse voor de christelijke kerk en haar boodschap. Deze jongeren zijn vaak opgegroeid in gebroken gezinnen. Ze zien de wereld vol geweld, milieuvervuiling en discriminatie. Iedereen is druk en maakt zijn eigen individuele keuzes. Zo'n leefwereld maakt kwaad, depressief en ongeïnteresseerd. Zo ziet de Amerikaan Kevin Graham Ford, die evangelisatiewerker onder studenten is, zijn eigen generatie. Toch kunnen we ook deze subcultuur en het evangelie met elkaar in verbinding brengen en deze verloren generatie bij Jezus brengen. Die boodschap draagt hij uit in zijn boek 'Jezus voor een nieuwe generatie', dat de afgelopen zomer verscheen,

Een nuchtere doe-generatie

Over wie hebben we het? Over mensen die nu tussen de twintig en de vijfendertig zijn. Zij vormen een generatie die verschilt van de vorige. De *pragmatische generatie* wordt ze wel genoemd, de *verloren generatie*, de *apathische generatie*, de *generatie X* of *Nix*. Wil je het nog mooier maken, dan praat je over *patatgeneratie*, *hap-snapgeneratie*, *zapgeneratie*. Over *stijlsurfers*, *backbenchers* of een *laconieke generatie*. Zelf kiezen ze liever voor de termen *doe-generatie* en *generatie nuchter*.

Hoe dan ook, ze zijn anders dan de vorige generaties. Die na de Tweede Wereldoorlog de wereld weer opbouwden en vervolgens hervormden. Die koesterden hoge idealen en grote verwachtingen. Eerst vooral financieel en materieel. Later op een ander

niveau: individuele vrijheden, zelfexpressie en nonconformisme. Maar nu het leven er in zoveel opzichten op 'vooruit is gegaan', komt de vraag op: nou *en?* Twintigers en dertigers delen de ervaring van een vrij zorgeloze, enigszins verwende opvoeding in een vrij zorgeloze westerse wereld, zonder externe dreiging. Dat constateert Jaap Versluis - zelf geboren in de jaren zestig, maar geesteskind van de ontspannen no-nonsense jaren tachtig - in het boekje *plus minus 30, profiel van een generatie*. Maar als ze goed om zich heen kijken, komen ze tot heel kritische vragen. In 1996 publiceerde 'de generatie die begint met nix' een open brief aan de 'gevestigde orde'. Het is een aanklacht tegen de erfenis van de naoorlogse generatie, die prat ging op protest, maatschappelijke hervorming en engagement. maar alleen een verkapte welvaartsstaat

bracht. De generatie van het idealisme heeft het goed geregeld voor zichzelf, maar de jongere generatie kan niet zo blij zijn met het resultaat: beperkte studiemogelijkheden, een verstopte arbeidsmarkt, versuffing van politiek en overheid, een ongebreidd materialisme, een toename van individualisering, grillige normen en waarden en vooral: het ontbreken van enige maatschappelijke geestdrift. Kortom: veel gewonnen vrijheden en veel verloren idealen. In materieel opzicht kreeg de nieuwe generatie alles, maar in idealistisch opzicht niets. Aldus Versluis.

De bril van generatie X

Niemand ziet de wereld zoals ze er werkelijk uitziet, zegt Kevin Ford. Iedereen neemt de wereld waar door de lens van zijn of haar opvoeding, ervaring en overtuigingen. En om effectief te evangeliseren moeten we in het perspectief van de ander duiken en door de glazen van de ander leren kijken. Dat betekent dat we moeten luisteren naar deze nieuwe generatie. We moeten door hun lenzen naar de wereld kijken en zien hoe het leven door hun ervaringen gekleurd wordt. Wat nemen we dan waar?

Volgens Ford zien ze door een donkere zonnebril een sombere wereld, polaroid gefilterd in grijs-tinten. Hun kijk op de wereld is negatief. Ze wordt gekleurd door drie fundamentele en overweldigend negatieve vooronderstellingen:

* de wereld is gebruiksonvriendelijk

- * de wereld is onoverzichtelijk
- * de wereld kent geen regels.

Vreemd in een complexe wereld

* De nieuwe generatie gelooft niet dat het mogelijk is de wereld te veranderen. Ze wil de wereld niet overwinnen of onder controle houden. Ze wil zich **er** alleen maar doorheen slaan. Velen kennen geen hoop, geen ambities en geen enthousiasme in hun bestaan. Ze wijzen het systeem af en zoeken alleen maar naar mogelijkheden om het te redden in het leven. Ze zoeken naar simpele vormen van plezier. Ze gaan veel om met vrienden. Ze vieren feest.

* De nieuwe generatie verlangt naar ongecompliceerdheid. Ze wordt overspoeld met informatie, beslissingen en problemen. Haar reactie is dat zij zich terugtrekt uit deze complexe wereld. Blijf maar liever weg uit de gehaktmolen van de carrièrewereld. Wanneer politiek te complex is om te begrijpen of te bureaucratisch om effectief te zijn - andere kant op. Dreig je ruzie te krijgen: pak je afstandsbediening, doe de fantasiewereld aan en zappen maar. Velen van de nieuwe generatie hebben een 'geen problemen' instelling. Op het eerste gezicht kan dat een uiting van optimisme lijken. Fout. Het is in feite het resultaat van een passief pessimisme, dat anderen vaak als apathie opvatten. Ik kan toch niet winnen, dan waarom zou ik mij druk maken? Wij zijn uit op plezier, geld, zekerheid en veiligheid, meer dan op het algemeen belang. De wereldproblemen zijn toch te groot om ze **up** te kunnen lossen.

* De nieuwe generatie heeft vaak **van** hun ouders geen structuur, regels en grenzen meegekregen. De Boomer ouders experimenteerden met de ouderrol. Ze werden de maatjes van hun

kinderen, ze lieten zich hij de voornaam noemen, openbaarden al hun fouten en gebreken, en lieten hun kinderen opgroeien zonder gevoel van veiligheid en gchorgeneid.

Opstelling

Wat betekent dat concreet voor de opstelling van de nieuwe generatie? Volgens Kevin Ford waarderen zij

- * overzichtelijkheid
- * duidelijke actie
- * bereikbare resultaten
- * levende puurheid en schoonheid
- * overleven door zelfredzaamheid
- * een gevoel voor grenzen
- * vriendschappen en relaties.

Erg wantrouwig staan ze tegenover

- * gezag (dat ze eigenlijk vooral negeren)
- * systemen en structuren
- * woorden (die in de plaats komen van daden)
- * symbolen (die het concrete vervangen)
- * Boomers, de generatie van hun ouders, een generatie die hen naar hun gevoel in de steek gelaten heeft.

Ander beleevingspatroon

Als we nog wat dieper graven, mochten we vaststellen dat deze postmoderne generatie een heel ander beleevingspatroon heeft. Ze ziet en ervaart de dingen anders, ze gelooft anders en gaat anders met de waarheid om. Wij zijn als generatie *ons emotionele centrum kwijt*, zegt Kevin Ford. Als gevolg daarvan hebben wij een verminderd gevoel van veiligheid en zekerheid; we zijn kwetsbaarder en onzekerder. We hebben ook een minder sleik besef van wie we zelf zijn, wat het eigene is van onze individuele persoonlijkheid. We hebben in de derde plaats minder bevrediging in relaties.

We willen wel vaste en gezonde relaties met anderen opbouwen, maar hebben moeite ons te binden en over te geven. We hebben er wel *behoefte aan ergens bij te horen*, maar zijn soms tot ver in de dertig *niet in staat ons ergens aan te geven*. Uit protest tegen de wereld en de samenleving neigen we ertoe *onze volwassenheid uit te stellen*.

Religieus gezien moet je zeggen: 'In tegenstelling tot voorgaande generaties, ziet generatie X voor zichzelf *geen zinvolle plaats* weggelegd binnen de schepping onder de sturende hand van een welwillende God. Mijn generatie probeert alleen maar te overleven in een universum zonder god of zin, waar geen regels gelden, geen goed of fout bestaat, en zin en absolute waarheid ontbreken.'

Doet het me wat?

Onze cultuur verandert ingrijpend. Het doorsnee-lid van de postmoderne generatie gelooft, dat er geen absoluut, objectief standpunt is als het gaat om godsdienst en moraal: jij hebt jouw waarheid, ik de mijne. Het gaat ons vandaag niet om 'Is dit objectief waar?', maar 'Doet het me wat?' Daarom hebben logische redeneringen ook aan overtuigingskracht ingeboet. Subjectieve ervaring betekent meer dan logica en objectieve feiten. We **zijn** vrij om te kiezen wat we willen geloven, al naar gelang het ons bevalt. Gevoelens en relaties zijn voor ons meer waard dan logica en redelijkheid. *Waarheid is relatief*. In de laatste eeuwen zagen we de waarheid vooral als een zaak van het verstand, die beoordeeld en aangenomen kon worden door de menselijke rede. Voor postmoderne mensen kan de waarheid ook niet-rationeel en zelfs emotioneel en intuïtief zijn. Er zijn dan ook vele waarheden. En geen van deze waarheden kan

meer aanspraak maken op gel- digheid dan de andere. Dat ervoer Kevin Ford in een gesprek met een student over de betrouwbaarheid van de Bijbel. Hij had handenvol argumenten die de student niet kon weerleg- gen. Hij zou dus totaal overtuigd moeten zijn. Maar het gesprek eindigde, toen deze zei: 'Nou en?' en wegliep. De waarheidsvraag was voor hem niet dé vraag, omdat waarheid toch relatief is. Je ziet dat ook in de journalistiek: vroeger waren de journalisten op zoek naar de waarheid, naar objectieve feiten. Nu zijn paricu- liere opvattingen onderdeel van de verhalen op de voorpagina - en wel zeer openlijk.

Onbereikbaar?

Jongeren van generatie X zitten wezenlijk anders in elkaar. Dat is ook de stelling van *William Mahedy* en *Janet Bernardi* in hun *boek Een generatie op zichzelf; twintigers en dertigers op zoek naar hun plaats in de wereld*. Zij zien de zaken wel heel drama- tisch. Generatie X is in hun oog gccestelijk uitgehongerd en emo- tioneel getraumatiseerd. Net als overlevenden van de Vietnam- oorlog lijden ze aan *een posttrau- matisch stress-syndroom*. Hoe dit ook moge zijn, er dreigt ver- vreemding tussen de ouders en de jongere generatie. Zijn de jon- geren nog wel bereikbaar? Zen- den de ouders uit op een ver- keerde frequentie? Reageren jongeren niet uit gebrek aan interesse? 'Als we ernaar verlan- gen dat jonge mensen Jezus Christus leren kennen, dan zul- len we het evangelie in de huidi- ge (postmoderne) jongerencul- tuur moeten planten, als waren we verhuisd naar een ander land.' De kerk staat voor de uit- daging te laten zien hoe oude waarden hinnen de huidige jon- gerencultuur een nieuwe invul- ling kunnen krijgen. Maar hoe

moeten we dat doen? Hoe kun- nen, vraagt Kevin Ford in zijn boek, we her verhaal *van de ulti- me waarheid duidelijk maken aan een generatie die het bestaan van de ultieme waarheid niet kan vatten?*

Christus vervult ons verlangen

Voor veel mensen hebben de boeken van christelijke apologe- ten uit onze tijd C.S. Lewis en Francis Schueffer grote betekenis gehad. Zij gaven overtuigende argumenten, logische redenerin- gen en krachtige bewijzen voor de waarheid van het christelijk geloof. Hoe boeiend ook, van- daag bereik je daarmee genera- tie X niet, zegt Ford. Wie op deze manier te werk gaat, geeft de indruk dat het christelijk geloven een zaak is van verstandelijk aanvaarden van redelijke waar- heden. En zou het niet ironisch en tragisch zijn als je je zo liet manoeuvreren in de positie van laatste voorvechters van het Ver- lichtingsdenken?

Het moderne wereldbeeld is bezig ineen te storten. Het post- moderne denken heeft oog voor een werkelijkheid die de natuur- wetenschappen niet kunnen meten. Dat biedt nieuwe moge- lijkheden voor het christelijk geloof om binnen te komen bij de mensen van vandaag. 'Onze boodschap aan deze postmoder- ne generatie is: *Jullie leven met een gat in jullie postmoderne ziel*; Jezus is de enige die dat kan vul- len'. Hij kan je verlangen stillen en je dorst lessen.

Als we generatie X willen berei- ken moeten we niet in de eerste plaats het 'fort der waarheid' verdedigen. We moeten vooral tijd en energie steken in het *opbouwen van een veilige en sti- mulerende hoven van relationele stabiliteit*. Dat houdt in:

- * Leer hen het christelijk geloof te begrijpen als een relatie

mei de levende God.

- * Wijs vooral op het bevrijden- de van het leven als christen (en niet op de regels en dog- ma's).
- * Benadruk de christelijke gemeenschap (en niet de insti- tuten en organisaties).
- * Open hun ogen voor een besef van zin en doel dat deel uitmaakt van het verbonden zijn met Christus.
- * Leg de nadruk op het myste- rie van, het ontzag voor en de transcendentie van God (zon- der te vervallen in intellectu- ele argumenten of filosofische apologetiek).

Heling en perspectief

Het christelijke verhaal opent naar de overtuiging van Kevin Ford dan een aantal poorten naar de ziel van de nieuwe gene- ratie:

- * X-ers voelen zich vervreemd - het christelijk verhaal brengt verzoening;
- * X-ers voelen zich verraden - het christelijk verhaal brengt beloften en herstelt geschon- den vertrouwen;
- * X-ers voelen zich kwetsbaar en onzeker - het christelijk verhaal schenkt een gevoel van veiligheid binnen een beschermde, genezende gemeenschap;
- * X-ers missen een duidelijke identiteit - het christelijk ver- haal geeft hun een nieuwe identiteit in Christus;
- * X-ers voelen zich ongewenst en ongewild - het christelijk verhaal biedt hun een plaats waar ze thuis horen, een plaats waar ze zichzelf kunnen inbrengen, een plaats waar hun levens gebruikt kunnen worden met het oog op een doel dat groter is dan zichzelf.

Het christelijk verhaal

Dat het christelijk verhaal deze

betekenis kan hebben, wordt niet duidelijk door een logische argumentatie, maar doordat we in eigen persoon een levend argument vormen voor God. Doordat ons geloof belichaamd wordt in ons bestaan. Dan kan ook het doorgeven van het christelijk verhaal effect hebben.

Een verhaál spreekt tot het hárte van de mensen. Niemand kan een goed verhaal weerstaan, en een goed verhaal brengt de boodschap met meer effect en helderheid over dan iets anders. Het spreekt int de verbeeldingskracht. Het raakt de diepere lagen van de persoonlijkheid. Het bepaalt en kleurt het perspectief waarin wij de dingen Ben.

Verhalende evangelisatie begint met het verhaal van Gods bemoeienis met de geschiedenis van de mensen en met de persoonlijke menselijke levens. Dat brengt lot het inzicht. *dat iemands eigen verhaal onderdeel uitmaakt van een groot en inspirerend verhaal - het verhaal van Gods interactie met het menselijke geslacht gedurende duizenden jaren tot in de eeuwigheid.* Als we daar oog voor krijgen en een glimp opvangen van de hoogte en diepte en breedte en lengte van dat grote verhaal, en dan beginnen te beseffen, dat ons levensverhaal daar een 'sub-plot' van vormt - dan is onze kijk voor altijd veranderd. We zien mensen, God, de wereld en onszelf op een nieuwe manier: zoals God ons ziet. En dat geeft ook inspiratie en motivatie voor ons leven hier en nu.

Zingeving en gemeenschap

Daarmee stemmen de schrijvers van *Een generatie op zichzelf* in. Een van de belangrijkste motiverende krachten in het leven is de poging om zingeving te vinden.

Je kunt niet mentaal en emotioneel gezond zijn als je niet gelooft in een samenhangende structuur in de werkelijkheid. Zingeving en heling zijn alleen mogelijk in de bredere context die alleen het geloof kan bieden. En dat is het besef: God is nú aan het werk in mij en in de wereld en God roept ons op tot de toekomst.

Het evangelie biedt genezing. Het geloof in Pasen en Pinksteren brengt ons tot een leven in gemeenschap met God. En daarvoor worden ook alle andere vormen van gemeenschap mogelijk: alles wordt vernieuwd.

Geen dogma's en belijdenis?

Het christelijk verhaal kan dus ook in postmoderne tijden van veel betekenis zijn. Maar wat bedoelen we dan precies? Gaat het om een verhaal waar ieder het zijne mee doet? Leidt dat niet tot een ondogmatisch en persoonlijk-individueel doorleefd geloof? Niet meer langs de vertrouwde Tijden of in belijdenis-taal verwoord? Geïndividualiseerd geloof, zelf bij elkaar gesprokkeld, zonder stelligheden? Geloof met een ingebakken scepsis en twijfel, zoals *Gottfried van Eck* dat in plus minus 30 noemt? Zo'n geloof kan misschien wel leiden tot engagement, maar dan zonder dogmatische stelligheid. Meer zoiets van: 'Ik doe eraan mee, maar als het me niet meer bevalt, ben ik weg.' Als generatie van de beleving wil je geraakt en geïnspireerd worden. Je staat open voor eigen tijd en cultuur. Je bent 'het conformisme en dogmatisme voorbij'.

Binding aan de boodschap

Dat is niet het punt waar Kevin Ford wil uitkomen met zijn pleidooi voor het christelijke ver-

haal. Als je kijkt naar het onderwijs van Jezus, zegt hij, dan zie je dat Hij in de eerste plaats een verhalende benadering koos. De *waarheden van Jezus komen tot leven in de verhalen van Jezus*. Evangelisatie door middel van verhalen wil in dat spoor gaan. Maar een verhaal is een startpunt en geen eindpunt. In Jezus' handen was een verhaal een krachtig instrument om mensen inzicht te geven en te overtuigen, maar Hij hield nooit op bij een verhaal. Verhalen trekken ons aan, nemen ons mee en roepen emoties op. Ze kunnen ons aan het denken en aan het voelen zetten. Maar denken en voelen zijn niet genoeg. Jezus ging altijd verder door mensen tot reacties op te roepen, om iets te doen en zichzelf over te geven. Hij gaf onderricht in wat zij moesten aannemen en doen. Wanneer wij geen duidelijke *waarheidsuitspraken* doen naast onze verhalen, trappen we in de val van het postmodernisme, dat suggereert dat de hele betekenis ligt in de uitleg die de hoorder geeft aan het verhaal. 'Als christenen nemen we de positie in, dat *er werkelijk objectieve waarheid is*, en *we* zullen niet toestaan dat onze verhalen - of ons Verhaal met een hoofdletter - overgeleverd zijn aan de subjectieve interpretatie van de hoorder.' Zo wil Ford de nieuwe generatie in een levende relatie binden aan de Persoon en de boodschap van Jezus Christus.

Hartelijke verbondenheid

Kevin Ford schreef een heel nuttig boek, dat ons kan helpen een heldere kijk te krijgen op de belevingswereld van generatie X. Hij wijst ook een goede weg om het evangelie van Christus relevant te laten blijken voor mensen van deze tijd. Een weg die de mensen opzoekt waar zij zijn. Zoekt naar een vertolking die

past bij de situatie waarin zij verkeren. Maar van een inhoudelijke aanpassing van de Bijbelse boodschap niet wil weten.

Zo kunnen ook nieuwe generaties komen tot een leven in hartelijke verbondenheid met God. Waarin zij zichzelf kunnen vinden. Waarin zij ook kunnen komen tot een zichzelf binden aan Zijn woorden. En tot een zich geven aan de dienst van hun Heer en aan Zijn kerk en koninkrijk. Het is goed ons dit alles te realiseren voor onze contacten met de nieuwe generatie buiten de kerk. En voor die binnen de kerk, op de catechisatie, in de klas en thuis.

N.a.v. Kevin Graham Ford, *Jezus voor een nieuwe generatie*, Kampen (Voorhoeve) 1999
Govert Buys e.a., *plus minus 30, profiel van een generatie*, Cahier 30 van het Christelijk Studiecentrum ICS, Amsterdam 1999
William Mahedy en Janet Bernardi, *Een generatie op zichzelf; twintigers en dertigers op zoek naar hun plaats in de wereld*, Driebergen (Navigator Boeken) 1998

Drs G.J. van Middelkoop is oud-conrector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Rotterdam en oud-rector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Amersfoort

uit de kerken

Doetinchem-Doesburg - Beroep aangenomen: kandidaat J.J. Drijfhout te Kampen.

Almere - Beroep aangenomen: J. Wesseling te Ede-Zuid.

KERNREDACTIE:

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A. L. Th. DE BRUIJNE

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E. R. DE BOER, DRS. B. BOS,
DRS. I. D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DR. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J. J. D. BAAS, J. M. DE JONG,
DRS. A. S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Dr. Damstraat 174, 8262 GS Kampen
Tel. (038) 3310886

Alle stukken **bestemd** voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER

Print Media bv, Bedum Technische Realisatie
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum
Telefoon 050 - 3013636 Fax 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie)

E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg
ING Bank 66 30 92 620

ABONNEMENT

f 92,50 per jaar Studenten f 77 - per jaar
(binnenland) f 179 - per jaar (buitenland
zeepost) Opzegging dient 1 maand voor
het verstrijken van het lopende jaar te
geschieden

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto)

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel. (0521) 515946

ADVERTENTIES

Prijs f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Vluchtelingen

reizen altijd last minute

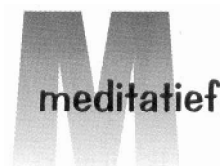
Giro 550

Postbus 4130 • 7320 AC Apeldoorn • Info: 055 3663339

ZOA VLUCHTELINGEN ZORG

ONTSTELLEND, HET GRAF IS LEEG!

A.J. Mol

Marcus 16: 6,7

zoeken

Wie gaan er als eersten op zoek naar de dode Jezus?

De vrouwen.

Niet de discipelen.

De Schriftgeleerden zijn helemaal nergens te bekennen.

De vrouwen zijn vroeg opgestaan. Ze gaan definitief afscheid nemen van de dode Jezus.

Zc hebben de spullen voor het balsemen bij zich.

Ais dode moet Hij er mooi bij liggen.

Zo kan Hij mooi dood blijven. Zc zijn op weg naar de dood.

Dan treffen ze daar die man in witte kleding. Een engel.

Deze bewaakt het graf

Hij kent de plannen van de vrouwen. Hij stuurt hun plannen bij.

Ze moeten omdraaien, voor de volle honderd procent.

De dode is hier niet te vinden.

De ontsteltenis is goed te begrijpen.

Elders lezen we dat de vrouwen gevraagd wordt: "wat zoeken jullie de Levende bij de doden?"

Van zo'n vraag raak je van je stuk.

zien

Kijk maar goed, vrouwen, het graf is leeg.

Dit lege graf laai een blijde boodschap horen.

Open je oren voor dit evangelie: GEKRUISIGD - OPGEWEKT

Jullie hebben gezien dat Hij aan het kruis is gestorven.

Later werd Hij van het kruis gehaald en is Hij in dit graf gelegd.

Het moest allemaal wat haastig, het was bijna sabbat.

Uit het lege graf klinkt nu de overwinningskreet:

OFFERLAM - PAASVORST

Zien wij in geloof het graf zonder de dode, dan juicht het in ons: Gods Zoon heeft mijn

schiuld betaald! Vader heeft Hem uit de dood gewekt!

Jezus leeft en is de dood de haas!

gaan

De engel van God geeft de vrouwen het bevel naar de discipelen te gaan.

Daarmee zijn zij 'Gods apostelen': op pad gestuurd als Gods boodschappers.

Ga naar de leerlingen van Jezus en naar Petrus.

De 'rotsman' wordt apart genoemd. De man van de krachtige belijdenis.

De sterke visser die bij het kampvuur sidderde voor een vraag.

Hij heeft zijn dappere voornemen 'ik laat U niet in de steek' niet waargemaakt.

Hij verstrikte zich in de leugen en sloeg op de vlucht.

Deze leerling, die nu buiten de kring van de apostelen staat.

moet ook dit bericht over het LEVEN horen. De elf leerlingen moeten de goede boodschap van de toekomst te weten komen: Jezus leeft!

geloven

Zie je het gebeuren?

De vrouwen vertellen aan de discipelen het volgende verhaal.

"Een man in een wit gewaad gaf ons de boodschap dat Jezus leeft.

Jullie worden door Hem naar Galilea geroepen".

De discipelen kunnen de vraag stellen: "wat voor bewijs hebben jullie?"

"Wij hebben gezien dat het graf leeg was".

"Wat is dat nu voor een bewijs?"

Jezus heeft het zelf gezegd: na mijn dood en opstanding zullen jullie Mij zien in Galilea. Wie zulke dingen waar maakt over dood en graf heen moet de hoogste Profeet en Leraar zijn.

Immers, woorden die waar worden wijzen de ware Woordvoerder van God aan.

Je kunt Hem vinden in Galilea waarvan men dacht dat hei er heidens denker was.

In een Nazarener ziet men weinig lichtpuntjes.

Wat is uit Galilea veel goeds gekomen:

lammen die kunnen lopen...

blinden die gaan zien...

licht dat de duisternis stuk breekt...

leven dat de dood overwint...

Zoekt uw Paasvorst met de ogen van het geloof.

Ziet het LEVEN temidden van veel dood en doodsheid.

Leest Gods Woord. uw gids op het levenspad.

Gaat op pad met het Woord des levens.

Ds. A.J. Mol is predikant van de Gereformeerde Kerk te Winsum (Gn.)

"Kunnen we weg? Ik wil naar huis!" Ik verslik me bijna in m'n koffie, als Nina me verschrikt duidelijk maakt dat ze de tweede helft van de zangavond niet wil meemaken. Terwijl de hal van de kerk langzaam leegstroomt, omdat het programma wordt vervolgd, gaan we terug naar de auto. Door een paar passen voor me uit te lopen, benadrukt Nina dat ze haast heeft. Het is ruim een week voor Pasen. In een naburig dorp hebben Slavische koren Russisch-orthodoxe kerkmuziek ten gehore gebracht. Nina wilde erheen. Haar taal en cultuur zouden die avond centraal staan. Ze leek zich er bij voorbaat op te verheugen, hoewel ze moeilijk te doorgronden is.

Nina is een vrouw van midden veertig uit de Ukraine. Met haar zoon is ze naar Nederland gevlucht. Om wat voor reden dan ook. In haar bungalow leeft ze tussen stapels buitenlandse kranten, die ze overal vandaan weet te halen. Ze wil blijven. Het liefst in haar eigen taal. Het is nici eenvoudig contact met haar te krijgen. Engels is voor haar wat hogere wiskunde voor een brugklasser is. Bovendien maakt ze vanachter haar brillenglazen een schuwe indruk. Ze lijkt soms te schrikken, als je iets tegen haar zegt. Haar nagels zijn kost afgebeten, haar hoofd vertoont nerveuze trekken.

Op de afgesproken tijd stond ze die avond klaar. Met weinig woorden bereikten we de kerk. We moesten entree betalen. Nina had er niet op gerekend en schaamde zich dat ze geen geld bij zich had. Nadat ze drie keer had laten weten dat ze de nodige guldens zeker zou terugbetalen,

accepteerde ze een programma-boekje. We namen plaats. Nadat de klok acht uur had geluid, kondigden bellen de komst van de koren aan. Statig liepen de zangers en zangeressen door het gangpad naar voren, brandende kaarsen in de hand. In traditionele Slavische kledij namen ze plaats, voor twee grote iconen die tegen de preekstoel waren gezet. Nina bevestigt dat dit de cultuur van haar kerk is en toont zich verrast dat de Nederlandse koorleden vrijwel accentloos in haar taal met het paasprocessielied "Voskresjenije" het programma openen. Ze kan me meer van de inhoud vertellen dan het programmaboekje vermeldt. "Angjel vopijjasje" gaat over de boodschap van de engel, nadat Christus' opstanding is bezongen: "Christos voskresje". Je proeft de sfeer van de Russisch Orthodoxe Kerk. In de pauze dienen de koorleden Russische gerechten op. Nina houdt zich afzijdig. Ze heeft geen geld bij zich. Van lenen wil ze niet weten, van krijgen nog minder. Ze zal buiten wachten. Voordat de koren de tweede helft van de avond op "idyllische, romantische en melancholieke volksliederen" overgaan, baant ze zich door de druk pratende massa een weg naar mijn stoel. Ze maakt duidelijk terug te willen. Meteen! In de auto informeer ik voorzichtig naar de reden van het plotselinge vertrek. Haar zoon! Ineens besefte ze dat ze hem een paar uur voordat we waren vertrokken voor het laatst had gezien. Op het moment dat het tot haar doordrong, werd ze onrustig. Er kon iets gebeurd zijn. We móesten terug. Nina blikt terloops op de snelheidsmeter. Ik blijf op tachtig

steken. Eenmaal bij het asielzoekerscentrum is ze rap de auto uit. Ze lispelt een groet, gooit met een klap het portier dicht, snelt met grote passen het donker in.

De volgende ochtend stapt ze me bij de ingang van de kerk vier gulden in de hand. Ik informeer naar haar zoon. Ze heeft hem zappend voor de televisie aange troffen. Niets aan de hand. Wat dát betreft had ze rustig kunnen slapen. Na de dienst dreuntelt ze onrustig door de hal van de kerk. "Mag ik iets vragen?" zegt ze aarzelend. "Het is vandaag Palm-pasen en de dominee heeft er met geen woord over gerept!" In haar stem klinkt verontwaardiging door. Onbegrip. Ik kan met haar meevoelen. De catechismus-zondag die deze ochtend is behandeld, gaat over het zesde gebod. Ik leg uit dat de intocht van de Heere Jezus in Jeruzalem in onze kerk niet altijd speciale aandacht krijgt. Ze snapt het niet. De gedachte dat de dominee 's middags wellicht op het naderende paasfeest zal ingaan, spreekt haar niet aan. 's Ochtends gaat ze naar de kerk, de middagdienst ligt buiten haar horizon. Nina laat weten dat ze haar keus heeft gemaakt. "Ik ga voortaan naar de katholieke kerk", zegt ze stellig. Enkele dagen later wordt ze plotseling overgeplaatst naar een ander deel van het land. Ineens ligt er een kaart bij de post met haar nieuwe adres. Er staat een open Bijbel op afgebeeld. En een kaars. De betekenis van de woorden die er in het Nederlands onder zijn gedrukt, heeft Nina waarschijnlijk niet doorgrond: "Gefeliciteerd met je eerste communie!"

GELOOF IN JEZUS IS GENOEG...

O.W. Bouwsma

wandelen met God

Daarover heb ik nog niet zo lang geleden geprekeerd in een kerkdienst met aanpassingen voor verstandelijk gehandicapte broeders en zuster. Het was een feest voor iedereen. In die dienst heb je ook de voorbeden. Er wordt gebeden voor die dingen die mensen opgeven. Je loopt de kerk rond, je vraagt en de vingers gaan omhoog. Hier dominee, nog iemand! En daar! Wilt u bidden voor mijn zieke tante en ook voor mijn poes? Dankt u voor mijn nieuwe kast en Marco Bor-sato kan zo mooi zingen... Ik wil graag dat u bidt voor de arme mensen... hele rijen vragen om omhoog te heffen tot de Here, onze God. Zo eenvoudig en direct, dat het net zo direct je eigen hart raakt. Emotioneel ook. En dan te weten van een Vader in de hemel, die **van** al zijn kinderen houdt... En zij van Hem, gehandicapt en al. Zo simpel blij, zo dichtbij Hem. Een voorbeeld, een belevenis! Op de Estherhof in Paramaribo heb ik mogen voorgaan in kerkdiensten met een hooguit dertiende mensen. Mensen met een lichamelijke handicap: ex-Hansen patiënten waren ze. Ze hadden allemaal te kampen gehad met lepra en de rest van hun leven met de gevolgen ervan. Mismaakte mensen, zonder vingers of benen. Vaak blind. En altijd in het verband. Ze kwamen aanhompelen met op een paar krukken of kwamen met een rolstoel uit het jaar nul. Arm waren ze. Ze hielpen elkaar. We vierden avondmaal: een paar gesneden boterhammen of een bruine bol. Wijn in kleine borrelglaasjes. We zongen Gods lof.

Honderduit soms als er psalmen en andere liederen werden opgegeven. Je merkte bij velen een intense vrede. Vrede met God midden in de onvrede van hun bestaan, het allen-zijn en de pijn. Dichtbij Vader in de hemel. Ik was bij haar toen ze zo ziek was, daar op die slaapkamer op de eerste verdieping. Borstkan-ker en wat nu? Een gezin met kinderen, klein nog. Zorgen, verdriet... Wat kun je zeggen: wat moet je zeggen... Je leest: wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, vernacht in de schaduw van de Almachtige... God, mijn toevlucht en mijn ves-zing, op wie ik vertrouw. "Daar doe ik op aan". Je keel zit op slot als je samen bidt. En een paar dagen later **was** het, onverwacht, voorbij, dat leven van een vrouw, een moeder. Over lijden heen getild, maar wat bleef achter? En noem maar op... Als... als er geen kwaad was geweest en geen zonde. Als mensen beter hadden uitpkeken en die stomme fouten **niet** hadden gemaakt. Als we eerder geweten hadden van medicijnen... als! Waarom heeft God het dan gewild? En als Hij het niet wilde, wie dan wel? waarom is het allemaal zo gebeurd, van meet af aan? Ook de Bijbel kent de klachten, de strijd, de aanvechting van ons, mensen. De klacht dat God afwezig is, verborgen werd heel werkelijk beleefd in de Bijbel. In dat opzicht een modern boek, dat Oude Testament. Er wordt met God geworsteld. En dat is de weg. Want het sou verschrikkelijk zijn als onze moeilijke weg ons van God zou afbren-

gen. Onverzoend. Heel wat erger nog dan die moeilijk weg zelf. En daarom: Jezus die daar hing aan het kruis. Een tentoongestelde op Golgotha: zie de mens! Je koning! Je Verlosser! Geen andere naam onder de hemel gegeven... **Tel** Lam van God dat de zonden en het kwaad en het lijden en de tranen van de wereld wegdraagt. Onschuldig, en toch vastgespijkerd. Een schreeuw van verlatenheid... mijn God, mijn God... Kon Hij **toen** niet meer Vader zeggen? Het dieptepunt van het evangelie van het kruis, maar juist daar raakt het onze menselijke ellende. En God antwoordt niet. Geen antwoord wordt op Golgotha gegeven dat klopt op de vraag. Een hoger antwoord is er. Het allerergste wordt het allerbeste. Het kruis **was** niet het laatste, maar de opstanding. In ons lijden blijft dat lijden van de Here Jezus allermeeest een verzoenend lijden. Zijn lijden geeft kracht. Echt waar. "Christus is voor mij gestorven"... het wordt door zoveel mensen overal op aarde gezongen. En wie is er dan niet gehandicapt, naar lichaam en verstand, naar geest? Gebroken, geschonden? Goede Vrijdag, stille zaterdag, paaszondag... van lijden tot heerlijkheid. Samen met alle heiligen proeven van die liefde van God. Die liefde van Jezus, 'koopman in oudroest'. En om Hem, dankzij Hem, dwars door alles heen: onze Vader, die in de hemelen is... En daarom: geloof in Jezus is genoeg. "Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven".

Ds. O.W. Bouwsma is predikant van de Gereformeerde Kerk van Gouda

EVANGELICALE KOPSTUKKEN

Dr. E.A. de Boer

*Alistair McGrath en James Packer over
het evangelicisme I*

Waar vind je het nog: een enthousiaste en samenhangende presentatie van het christelijk geloof? In de vorige eeuw was het calvinisme zo'n concept, Een grootse visie die christenen inspireerde en gelovigen samenbracht in een beweging. Een beweging die invloed op de samenleving uitoefende, In onze tijd heeft zich een enorme omslag in het denken voltrokken, Men noemt dat wel het postmodernisme, het einde van de grote verhalen, De ideologie van het communisme stortte ineen, Socialisten fluisteren alleen nog over hun levensbeschouwing, Het liberalisme heeft nog een groter mond, omdat de vrijheid van het individu populair is en de welvaart groot. Maar het calvinisme? Dat lijkt ook de mond gesnoerd. Een samenhangende en inspirerende visie op het christelijk erf lijkt te zijn weggefallen, Of bestaat er al een alternatief?

Een bruisende visie

Alistair McGrath schreef een overzicht en een toekomstvisie van de stroming die het 'evangelicisme' genoemd wordt. Het is een enthousiast, bruisend verhaal! Een van de zeven hoofdstukken draagt als titel: 'De aantrekkingskracht van het evangelicisme'. Het is een verademing weer eens een vurig en hoopvol boek te lezen dat een weg voor de christelijke kerk naar de toekomst zoekt. Een weg voor de presentie en presentatie van de gemeente van Christus de Redder in de samenleving. Ik wijd een beschouwing aan het werk van McGrath, omdat ook wij op zoek zijn naar vernieuwing van de gereformeerde theologie en geloofsleer. Ik probeer een antwoord te vinden op deze vragen: biedt het evangelicisme

me als stroming een alternatief voor het calvinisme? Kan de gereformeerde kerk en theologie, met haar binding aan de belijdenissen, iets leren van het evangelicisme met haar werfkracht, enthousiasme en oecumenische breedte?

Het evangelicisme

McGrath is een auteur uit Engeland, die met een adembenemende snelheid boeken produceert. Hij doceert aan Wycliffe Hall in Oxford. De laatste jaren zijn verschillende van zijn werken in het Nederlands vertaald. Onlangs verscheen de Nederlandse vertaling van *Evangelicism and the Future of Christianity*, een boek dat al uit 1993 stamt. De Nederlandse titel is meer pretentius: *Toekomst voor het christelijk geloof. Invloed en betekenis*

van het evangelicisme. De ondertitel dekt de inhoud nauwkeurig. McGrath geeft een schets van de beweging die bekend staat als 'evangelikaal'. Dit anglicanisme is door de vertaler, Hans Schaeffer, bewust gekozen en consequent volgehouden, in onderscheid van 'evangelisch'. Schaeffer is alio aan de Theologische Universiteit te Kampen voor de ethiek. Het feit dat hij dit boek in het Nederlands vertaalde, geeft aan dat ook hij erdoor gegrepen was. De schrijver schetst de geschiedenis, de zwakke momenten én de aantrekkingskracht van het 'evangelicalism'.

Simultaan las ik de biografie van James I. Packer, met de titel *De laatste der puriteinen*, geschreven door —opnieuw— Alistair McGrath. Jim Packer is een van de grootste voormannen van de evangelicale beweging in Engeland, de Verenigde Staten en Canada. Zijn populair-theologische boeken hebben ook in ons land talloze lezers gevonden. Ik lees af en toe graag een levensbeschrijving van een theoloog en kan het u aanraden. Je leert als lezer de mens, de christen, de dienaar van de Here kennen. Dan komen de boeken van zo'n schrijver nog meer tot leven. Packer wordt geschilderd als de man die "een enorme —waarschijnlijk onschatbare— invloed heeft gehad op de opkomst en consolidatie van de evangelicale beweging in de afgelopen veertig jaar" (Packer, 27)). In mijn beschouwingen presenteer ik materiaal uit beide genoemde boeken.

Evangelisch en evangelikaal

In Nederland zijn we bekend met de 'evangelische beweging'. Met dat bijvoeglijk naamwoord is er een Omroep, een Hogeschool, een Alliantie, een Werkverband in de Hervormde Kerk. Wat is het verschil tussen 'evangelisch' en 'evangelikaal'? 'Evangelisch'² wordt vaak gebruikt in onderscheid van (soms in tegenstelling met) gereformeerd en reformatorisch. Het woord 'evangelikaal' is in de Nederlandse vertalingen gekozen om de breedte van het angelsaksische 'evangelicism' aan te duiden: het omvat zowel het 'evangelische' als de gereformeerde traditie. Ik lees: die term "komt grotendeels overeen met de in het Nederlands gangbare uitdrukkingen als 'bijbelgetrouw', 'orthodox protestants-christelijk' en 'positief-christelijk'" (Packer, 9 noot 1).

Het evangelicisme omvat heel duidelijk een man als Jim Packer, die voortdurend pleit voor de kennis van de bronnen van de kerken die uit de Reformatie zijn voortgekomen. De erfenis en geloofsleer zijn voor hem belangrijk. Het woord 'reformatorisch' past goed bij hem. Maar 'gereformeerd' in kerkelijke en confessionele zin past er minder bij. Ik kom daar later op terug.

Om de kracht van het evangelicisme te proeven moeten we ook zien wat haar tegenpool is. Dat is in het werk van zowel Packer als McGrath het liberalisme in kerk en theologie. Packer heeft altijd al tegen vrijzinnigheid in de leer gestreden. Zijn biografie is zelf aanvankelijk een liberaal theoloog geweest, maar heeft een duidelijke bekering doorgemaakt. Daarom is het boekje *Toekomst voor het christelijk geloof* ook enigszins autobiografisch voor McGrath.

De zes fundamenten

Welke leerstellingen zijn typerend voor het evangelicisme? In hoofdstuk 2 van zijn boekje somt McGrath zes 'leidende overtuigingen' op. Hij stelt voorop: het zijn niet alleen objectief geldige, maar tegelijk existentiële waarheden, een verklaring over de manier waarop de gelovige deel heeft aan een verlossende en ervaringsmatige ontmoeting met de levende Christus (*Toekomst*, 60). Dat zijn de volgende overtuigingen.

1. Het soevereine gezag van de Schrift als bron van Godskennis en als gids voor een christelijk leven.
2. De majesteit van Jezus Christus, als vleesgeworden God en Heer, en als de Redder van de zondige mensheid.
3. De heerschappij van de Heilige Geest.
4. De noodzaak tot persoonlijke bekering.
5. De prioriteit van de verbreding van het evangelie door zowel individuele christenen als de kerk in haar geheel.
6. Het belang van de christelijke gemeenschap voor geestelijke voeding, gemeenschap en groei. Niet elke evangelikaal zal deze volgorde kiezen. Niet iedereen verstaat er precies hetzelfde onder. Maar de zes punten vatten wel de breedte, maar ook de belijndheid van deze beweging samen. Alle andere punten uit de geloofsleer worden in de christelijke vrijheid opengelaten. Als de Bijbel ruimte geeft voor meer dan één interpretatie, moeten we elkaar die ruimte laten. Welke kerkvisie men moet kiezen, zegt McGrath als voorbeeld, is niet eenduidig te zeggen vanwege de complexiteit van de nieuwtestamentische modellen en uitspraken over de kerk.

Dit wil niet zeggen dat het evangelicisme uitsluit dat afzonderlijke leden of kerken zelf meer

kernpunten noemen. "Het evangelicisme omvat zulke uiteenlopende posities als de reformatische en Wesleyaanse doctrines over de genade, 'gemengd lichaam' en 'gemeenschap der heiligen', en lutheriaanse en zwingliaanse visies op de werkelijke presentie van Christus (in het Avondmaal, EAdB). Een debat hierover is nuttig en legitiem; zij zijn echter alle gebaseerd op de bijbel en hebben een lange geschiedenis binnen de evangelicale traditie" (63). Bij alle verschil in accent of uitwerking vinden allerlei gelovigen en gemeenten hun eenheid in de zes genoemde punten. McGrath is ervan overtuigd dat dit geen minimaal christendom is. Met grote overtuiging zegt hij: "Evangelicisme is ten diepste christelijke orthodoxie, zoals die uiteengezet is in de oecumenische belijdenissen, met een bijzondere nadruk op de noodzaak tot persoonlijke toe-eigening van het geloof, een duidelijke terughoudendheid zaken van ondergeschikt belang in de weg te laten staan van de verkondiging en toepassing van het evangelie" (62). Eenheid van geloof op basis van de belijdenissen van de oudchristelijke kerk: dat is de oecumene die McGrath bepleit. Een illustratie van dit feit is de verschijning van –opnieuw in een recente Nederlandse vertaling– *'Ik geloof'*. *De Apostolische Geloofsbelijdenis opnieuw uitgelegd*, een werkboekje voor studiegroepen om mensen te introduceren in het christelijk geloof³.

Schriftgezag

Ik ga de eerste twee van de kernpunten van het evangelicale geloofsleer bij langs. Wat McGrath over het gezag van de Heilige Schrift schrijft kan een hartelijk 'amen' van elk gereformeerd mens krijgen. De Schrift is het Woord van God. "De unieke

autoriteit en status van de Schrift is gebaseerd op de activiteit van de Heilige Geest, zowel in de bijbel zelf, als in het daarop volgende proces van interpretatie en innerlijke toeëigening van de kant van de lezer" (65). Wij kennen a. de betekenis van de inspiratie van de bijbelschrijvers door de Geest (NGR art. 3) en h. het getuigenis van de Geest, die ons in ons hart overtuigt van het goddelijk gezag van de Bijbel (NGB art. 5).

Minder vertrouwd is c. dat ook onder inspiratie gevat wordt ons persoonlijke lezen en uitleggen van de Bijbel. Dit punt komt ook in de Packer-biografie ter sprake. Het is een nadere ontvouwing van punt b: Calvijn noemde dat het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest. Het is typerend voor het evangelicisme om hij de leerstelling (inspiratie van de Schrift) direct ook de persoonlijke toeëigening te benoemen (de werkwijze van de Geest in de bijbellezer). Ik zou het woord 'inspiratie' niet te makkelijk op ons lezen en uitleggen van de bijbel toepassen. De gedachte aan onfeilbaarheid met beroep op de leiding van de Geest ligt op de loer. Maar de gedachte is waardevol: de Geest, die ademt in de Schrift, vervult ook mij zodra ik biddend uit de Bijbel lees. Zo kan de Schrift werkelijk Gods Woord zijn dat Hij tot mij richt. Het lijkt me de moeite waard die gedachte later eens dieper uit te werken en vruchtbaar te maken voor de praktijk van bijbellesing en gebed.

McGrath stelt dat deze visie op de bijbel niet biblicistisch is: het evangelicisme legt geen grenzen vast omtrent de studie en kennis ervan (66). Hij wil blijkbaar ruimte houden voor verschillende manieren om de bijbel uit te leggen (hermeneutiek). Toch mis ik hier een confrontatie met de historisch-kritische

methode van Schriftuitleg, die aan de wieg van het liberalisme staat. Packers *'Fundamentalism' and the Word of God* (1958) biedt een duidelijker visie op het gezag en de inspiratie van de Schrift, in aansluiting aan het werk van Charles Hodge en Benjamin Warfield. McGrath slegt wel allerlei gevolgen van de schriftkritiek voor de leer aan de kaak. Maar de paragraaf over het soevereine gezag van de Schrift loopt uit op vaagheid: als op een punt van de leer meerdere visies zich op de Bijbel kunnen beroepen, moeten die naast elkaar geduld worden.

McGrath leert dus niet de volstrekte helderheid van de Schrift. Wel in de hoofdzaken, niet in bijzaken. "Waar de Schrift onhelder is, moeten twee principes het evangelicale denken sturen". Het eerste principe is: visies die duidelijk trouw aan de Schrift zijn, moeten worden gerespecteerd en beiden betiteld worden als met evenveel recht evangelicaal. Het tweede is: als de Schrift niet eenduidig is over een zaak, is het bespreekbaar hoe belangrijk deze zaak werkelijk is. McGrath wil het debat niet vermijden door zulke punten (de kerk, de doop, gaven van de Geest) bij voorbaat als onbelangrijk te verklaren. Hij wil zulk debat juist stimuleren.

Christus' majesteit

De belijdenis van Jezus Christus, echt God en werkelijk mens, krijgt als tweede punt een centrale plaats in het evangelicale denken. In de persoon van Christus is God zelf aanwezig, die tot ons komt in en door zijn enige Zoon, onze Redder en Heer. Zijn goddelijkheid is onopgeefbaar. Zijn kruisdood "is het unieke en volmaakte offer dat ons beschermt en bedekt voor de terechte toorn van God, ons met God verzoent en de weg naar de glorieuze overwinning van de kinderen van

God opent" (72). Wij worden gerechtvaardigd door het geloof in Hem. Met dit centrale leerstuk hangt samen de nadruk op de gevallen natuur van de schepping en van alle mensen. De leer van de erfzonde, in het Engels *total depravity* genoemd, is dus ook een van de pijlers van het evangelicisme. Denk aan NGB art. 14-15 en Dordste Leerregels, hoofdstuk III/IV. McGrath trekt hier geen consequentie naar het arminianisme met zijn nadruk op de wilsbeslissing van de mens, dat aan de genadeleer van John Wesley eigen was. Ook die variant op de leer van genade en verkiezing past binnen het evangelicisme⁴. De nadruk op de majesteit van Christus leidt op een spontane manier tot dat 5^e punt dat het evangelicisme kenmerkt: de verkondiging van het evangelie in de wereld'. "De erkenning van Jezus Christus als onze Redder en Heer betekent de verkondiging van Hem als Redder en Heer van anderen" (73). God heeft er genadig voor gekozen zich bekend te maken in en door de Schriften. Dus mag ook de uitnodiging uitgaan gehoor te geven aan de roep van Christus, als het brandpunt van de Schriftten.

Tot zover mijn introductie in de hoeken van Alister McGrath. De vier andere evangelicale geloofsartikelen komen in het vervolg aan de orde. Daar hoop ik te noteren in welk opzicht we als gereformeerden al de nodige invloed van dit evangelicisme hebben ondergaan.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Krimpen aan den IJssel

⁴ In dit artikel staan centraal: Alister McGrath, *Toekomst voor het christelijk geloof* Invloed en betekenis van het evangelicisme (Kampen Voorhoeve, 2000).

vertaling van *Evangelicalism and the Future of Christianity* (London: Hodder and Stoughton, 1993); Alister McGrath, *De laatste der puriteinen. Een biografie van James I. Packer* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2000), vertaling van *To know and serve God. A life of James I. Packer* (London: Hodder and Stoughton, 1997).

1 M. te Velde gaf in 1995 in ons blad een analyse van de geschiedenis van de evangelische beweging en een vergelijking met het gereformeerd belijden ('Evangelisch in vijf lagen', 'Gereformeerd 1 en evangelisch – herkenning en afstand', en 'Gereformeerden up de evangelische loer?' in *De Reformatie* 71 (1995-96), 153-157, 177-181, 197-201. Hij schrijft ook over het evangelicisme, hoewel zonder onderscheid van de termen. Fenzelfde analyse gaf A. van der Dussen in de vier-delige reeks 'Gereformeerd en evangelisch: kiezen of delen' in *Opbouw* 1993 (p. 267-269, 283-285, 299-301, 314-31h). Onlangs verscheen in hetzelfde blad 'Gereformeerd op z'n evangelisch?', een driedelige reeks van B. Wielenga (*Opbouw* 43 (1999-2000), 452v., 472-474, 492-494).

2 Alister McGrath, 'Ik geloof', *De Apostolische Geloofsbelijdenis opnieuw uitgelegd* (Kanipci: Voorhoeve, 2000), vertaling van 'I believe' *Exploring the Apostles' Creed* (Leicester: Inter-Varsity Press, 1991, 1997).

3 Op dit punt voel ik mij meer thuis bij de benadering van Martin Lloyd-Jones in zijn lezing 'John Calvin and George Whitefield' in *The Puritans: Their Origins and Successors. Addresses Delivered at the Puritan and Westminster Conferences 1959-1978* (Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1991), 107v (101-128).

4 Ik vermoed dat de vertaler hier gestruikeld is over het zovaak voorkomende woord *evangelicism*. Ik heb geen Engels exemplaar bij de hand, maar ik denk dat op p. 73 te vaak 'evangelicisme' (in de 2^e alinea, onder "In de vijfde en laatste plaats . . .") gelezen is waar naar ik vermoed *evangelism*, te vertalen *mei 'evangelisatie'* staat

Groeien in geloof

In het *Centraal Weekblad* van 24 maart schrijft prof. dr. K. Runia, dat het in geloven ten diepte gaat om een persoonlijke relatie met God. Kun je daarin groeien? Ja, maar bij geloven gaat het niet om de kwantiteit, maar om de kwaliteit:

Maar is groeien in dat geloof dan eigenlijk wel mogelijk? Kun je 'groeien' in een relatie? Je hebt die toch of je hebt die niet? Heeft Jezus dat zelf niet gezegd tegen zijn leerlingen? Jezus heeft eerst gezegd dat ze hun broeder telkens weer moeten vergeven, hoe vaak hij ook tegen hen zondigt. Zelfs als hij dat zeven keer op een dag doet. Elke keer als hij dan zegt dat hij er berouw over heeft, moeten ze hem weer vergeven. De leerlingen vinden dat eigenlijk een onmogelijke eis. Dat blijkt duidelijk uit hun vraag: "Geef ons meer geloof" (Lukas 17:5). Het opvallende antwoord van Jezus is: "Als jullie een geloof hadden als een mosterdzaad, zouden jullie tegen deze moerbeiboom (kunnen) zeggen: 'Word ontworteld en in de zee geplant', en hij zou jullie gehoorzamen."

De reactie van de leerlingen ("Vermeerder ons geloof") laat duidelijk zien dat zij het geloof kwantitatief opvatten. Ze hebben er niet genoeg van. Alsof geloven een kwestie van 'gewicht' is, alsof je het per ons of per kilo kunt wegen! Jezus' antwoord laat zien dat het bij geloven niet om de hoeveelheid van het geloof gaat. Dan zou elke theoloog en elke dominee de 'beste' gelovige zijn? Nee, het gaat in het geloven om de persoonlijke relatie met Hem die de Heer van alle dingen is. Het gaat om de kwaliteit van her geloven. Zelfs een 'mosterdzaadje' (een duidelijk beeld: voor mensen in

G.J. van Middelkoop

M meegeleren

die tijd was dat het kleinste van alle zaden) is genoeg. Geloven is ten diepste een werkwoord. Dat wil zeggen: je moet er wat mee doen. Jullie die mijn leerlingen zijn, moeten jullie geloof in Mij en in de Here God gebruiken!

Wandelen

Als we het geloof primair zien als een relatie met iemand die we kennen (die beide kanten horen bij elkaar; je kunt moeilijk een relatie hebben met iemand die je helemaal niet kent!) dan is groeien in die relatie inderdaad mogelijk. Zo gaat het in alle relaties. Je kunt als het ware naar elkaar toe groeien (bijvoorbeeld in je huwelijk), maar je kunt ook Rij elkaar vandaan groeien. In het laatste geval gaat de relatie er op den duur aan, ook al blijf je elkaar formeel kennen. Zo spreekt de bijbel ook telkens weer over geloven. Het is als het samen wandelen op een weg. Samen met God! Maar dat betekent natuurlijk ook dat je zelf meedoet aan dat wandelen.

SAMENWERKING IN ZENDING EN EVANGELISATIE

P. Griffioen

Hoe kan hef samen? (2)

evangelisatie en zending

Hoe doen wij samen Gods werk in deze wereld? Als wij een medestander herkend hebben, hoe vormen wij dan een span? In het verleden is er door 'onze' synode van 1933 een ogenschijnlijk massief verbod uitgevaardigd om in de verkondiging van het evangelie volledig samen te werken. In dit tweede artikel wil ik een poging doen om het betrekkelijke van dat verbod aan te tonen. En tegelijk positieve argumenten aanvoeren waarom het samen moet.

3. Wie zijn onze medestanders?

In deze tijd kunnen wij genieten van het werk dat door anderen in de naam van Jezus gedaan wordt. Wij moeten dat een *goed werk* noemen, ook al gaan ze (nog) niet met ons en doen ze (nog) niet als wij. Of ook al gaan wij nog niet kerkelijk met hen mee. Wij bagatelliseren niet de plicht om de eenheid van de kerk van Christus te zoeken. We zijn blij met verkondiging van het Woord door anderen en de werking van de Geest in anderen en bij anderen. Als Christus maar verkondigd wordt, zijn wij blij. Wij prijzen God erom. De herkenning geeft ons nieuwe mogelijkheden om samen meer tot stand te kunnen brengen. De mogelijkheid tot samenwerking grijpen wij met beide handen aan. En dit zal ons stimuleren om de ware eenheid van allen die van Jezus Christus zijn, met des te meer energie en geloofskracht te zoeken. Ondertussen wijzen wij elke gedachte aan koepelorganisaties af. Alsof een 'paraplu' van een

gemeenschappelijk doel, de eenheid van wezenlijk gescheiden mensen kan bewerken. Wij zijn ook geen aanhangers van enige kerkelijke pluriformiteitsgedachte. Alsof wij één zijn op bepaalde punten en samen de volmaakte eenheid vertonen die Christus bedoelt. De verdeelde kerk van Jezus Christus is niet één in het hoven-kerkelijke samenwerkingsverband. Slechts in de ene tafel van Christus, waar omheen de ene kudde bijeenkomt, is de kerk van Jezus Christus één. De erkenning van elkaar als ware christgelovigen zal ons des te meer overtuigen van de plicht om samen Christus te belijden en de door Hem bevolen eenheid te zoeken.

4. De verdeeldheid van de kerk van Christus en de evangelisatie

De strekking van de opmerkingen hierboven voor het evangelisatiewerk is duidelijk. Mensen moeten geroepen worden tot het heil in onze Here Jezus Christus. Ze worden daarmee ook geroe-

pen te eenheid in Hem. We moeten als gemeente van onze Here Jezus Christus de wereld in. Wij moeten gaan waar de naam van Jezus niet genoemd is, gaan waar de Naam-boven-alle-naam een nieuwigheid is. De terreinen van zendings- en evangelisatiewerk zijn daarom gemakkelijk geografisch af te perken. En soms heel persoonlijk. Waar die Naam bekend is, hebben wij 'geen boodschap' meer. In de nabije omgeving van de Gereformeerde kerken van Amsterdam en omstreken (lees: de kerken van de Gereformeerde Gezindte) zijn nog voldoende mensen verspreid in doelgroepen en wijken, in huizen en gezinnen die de Naam nog niet kennen. We kunnen daarom terecht zeggen dat de velden *wit zijn* om te oogsten. Maar de arbeiders zijn er weinig, Mat 9,37. We zullen elkaar niet gauw voor de voeten hoeven te lopen, maar we zien wel dat er te weinig arbeiders zijn. De wijken en doelgroepen kunnen daarom gemakkelijk verdeeld worden. Toch is er alle reden om de krachten te bundelen. De nood van deze tijd - het relatief kleiner wordend aantal gereformeerde christenen in een steeds onchristelijker wordende stadsbevolking - dringt ons om onze krachten te bundelen. Niet dat wij geloven dat ons geloof door samenwerking sterker wordt. De noodzaak om present te zijn in deze stedelijke omgeving roept om samenwerking. Jezus heeft eens geklaagd dat de oogst wel groot is, maar dat er zo weinig arbeiders zijn, Mat 9,37. Hoe meer getuigen van Jezus

Christus wij kunnen inzetten, hoe beter het is. Hoe zouden wij anders een Woord voor deze wereld kunnen hebben? De nood van deze tijd dwingt ons wegen te zoeken om samen een krachtig getuigenis te geven in onze omgeving. Latert we samenwerken bij de projecten die er zijn en elkaar zoveel mogelijk helpen naar de gaven en de mogelijkheden die de Geest ons geeft. Door samenwerking hierin kunnen wij meer 'arbeiders in de wijngaard zenden'.

In aansluiting op het artikel van P.L. Voorberg¹ kunnen wij niet anders dan de eenheid in het werk van Christus zoeken. Voorai ook op het gebied van zending en evangelisatie, als specifieke activiteiten waarin de kerk naar buiten treedt en aan de weg timmert. Immers, als 'gescheiden optrekken om ondergeschikte punten sectarisme'² is, dan rest ons niets anders dan op één plaats en in één werk de éénheid te zoeken. Daarom zullen wij ons hartstochtelijk verplichten te werken aan de eenheid in zending en evangelisatie. De vraag is alleen waarom het in het verleden niet samen *mocht*, en of het nu wel samen kan.

5. Waarom kon het niet samen?

Dal er in liet verleden en tot nu toe vanuit de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) bezwaren gecopperd zijn tegen enigerlei vorm van samenwerking is vaak besproken in allerlei commissies. De vraag om iets samen te doen kwam gelukkig op de tafel van veel evangelisatiecommissies terecht. Men kwam al spoedig met de 'synodebesluiten van 1933' aan. Je mag dus praktisch wel iets doen, maar volledige samenwerking in de verkondiging van het Woord is uitgesloten. Het verbod op volledige samen-

werking in de prediking van het Woord als verbod op samenwerking in zending en evangelisatie is zeker verklaarbaar vanuit het verleden. Een eeuw geleden stuitte men ook op de vraag of je iets samen kunt doen, als je kerkelijk (nog) verdeeld bent. De kerken hebben er ook diep over nagedacht. Het synodebesluit van Utrecht 1923 geeft eenduidig aan waarom de volledige vorm van samenwerking niet mogelijk is. In het evangelisatiewerk wordt als middel gebruikt, "het brengen van het Woord van God en ze heeft dat te brengen in overeenstemming met de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland." Bovendien dient de opzettelijke evangelisatie "voor het minst te staan onder leiding van de Kerkeraad". De kerkenraad heeft gebruik te maken van de gaven en krachten die God tot dit werk in de gemeente heeft gegeven. De Gereformeerde synode van Middelburg 1933 heeft op het gebied van de evangelisatie volledige samenwerking met niet-gereformeerden afgewezen en tegelijkertijd allerlei vormen van samenwerking bevestigd. Het betreft hier verspreiding van Bijbels en lectuur 'waartegen geen bezwaar bestaat'.³ De synode dacht bij deze samenwerking aan evangelisatie 'zonder prediking'. Deze samenwerking omvat overleg met anderen om te komen tot verdeling van de arbeid, van tijden en terreinen. En dat is om praktische reden *gewenst*, oordeelde de synode. Of de synode van 1933 bij de samenwerking met niet-gereformeerden dacht aan kringen buiten de gereformeerde gezindte, is onduidelijk. Men verstond in die tijd onder niet-gereformeerden allen die niet behoorden tot de gereformeerde kerken. Zelfs de gereformeerde belijders met wie men dezelfde gereformeerde grondslag deelde, vielen dus af.

Men **zag** evangelisatie als een kerntaak van de kerk en op dat terrein kon van samenwerking met anderen geen sprake zijn. Evangeliseren was in die tijd iedere activiteit die "bestaat in of gepaard gaat met prediking". We denken aan straatprediking door predikanten, evangelisten en ervoor aangewezen personen. De prediking van de kerk ging uit van de ambtelijke verantwoordelijkheid van de kerk. Als het om ambtelijke verantwoordelijkheid van de kerk ging, was samenwerking met niet-gereformeerden niet mogelijk.

Vormen van samenwerking

Naast het opzettelijk georganiseerde evangelisatiewerk vanuit de kerk, waarbij volledige samenwerking met anderen buiten de gereformeerde kerken onmogelijk was, kende men wel degelijk vormen van overleg en samenwerking met anderen. Soms werd samengaan in de evangelisatie afgewezen, maar kon men niet op een gedeeltelijke samenwerking met niet-gereformeerden heen. Men heeft de normatieve kracht van de belijdenis gehandhaafd, anderen werden aangesproken op hun belijdenis. Op het punt van bijbel- en lectuurverspreiding en 'andere middelen zonder prediking' maakte men afspraken en werkte men samen. Op plaatselijk gebied lijkt het zelfs tot vergaande samenwerking gekomen te zijn. Hierin was men bepaald niet bekrompen of kortzichtig.

Alleen interne samenwerking

Op de Gereformeerde synode van Groningen-Zuid 1978 werd bij de herziening van de Kerkorde een artikel over evangelisatie opgenomen. Belangrijk is dat daarin bepaald is dat alle evan-

gelisatie kerkelijk zal zijn. In de richtlijnen van de Synode van Kampen 1975 was reeds het **uitgangspunt** geformuleerd dat de evangelisatie rechtstreeks uit het hart van de kerk moest komen. De kerk zelf moet op zoek naar de gevallen mens, zoals God de gevallen mens opzocht, (NGR, art. 17). Hierbij was gegeven dat de kerkenraad moel zorgen voor toerusting, begeleiding, instructie en toezicht op het evangelisatiewerk. Samenwerking is echter alleen in beeld met de zusterkerken. In de richtlijnen van de synode is uitgesproken dat (volledige) samenwerking alleen met de zusterkerken mogelijk is. We kunnen niet om de vraag heen. Er wordt hier en daar al iets (veel?) samen gedaan met andere kerken. Het **kán** ook samen. Maar hoe? Ik hoop die vraag in een laatste artikel te behandelen.

Ds. D. Griffioen is predikant van de **Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Centrum**

¹ "Wat is de kerk?", in: *De Reformatie*, jrg. 75, nrs. 4-8, (23/10/99-13/11/99)p. 130.

² "Wat is de kerk?", in: *De Reformatie*, jrg. 75, nrs. 4-8, (23/10/99-13/11/99), p. 130.

³ Men heeft hier zeker gedacht aan het verspreiden van folders, het aanbieden van bijbelboeken, of hele bijbels, etc. In onze dagen zou dat te vertalen zijn naar het participeren in het verspreiden van de brochure "Levensbelangrijke vragen" die in alle Nederlandse brievenbussen zonder 'nee'-sticker is gestopt in het kader van de *Aktie Brievenbus*. Of een huis aan huis actie om vragen of mensen een bijbel in huis hebben en alle huishoudens een bijbel aan te bieden.

In orde; handleiding en toelichting bij de kerkelijke rechtspraak door de Commissie Kerkrecht op last van de Generale Synode 1998/1999 van de Gereformeerde Gemeenten.

Kerkelijke conflicten blijken steeds vaker voorde wereldlijke rechter te worden "uitgevochten". Het is dan ook van beslissend belang voor de kerkelijke rechtspraak zich te bezinnen op de juiste verhouding van wereldlijk en kerkelijk recht. Voeren kerken van gereformeerde belijdenis hun eigen kerkordelijke regels op de juiste manier uit? Dit boek biedt de neerslag van een stuk bezinning daarover die gestalte kreeg binnen de Gereformeerde Gemeenten.

Uitgegeven door de Commissie Kerkrecht van de Gereformeerde Gemeenten, f 21,50 (157 blz.)

Het Verbond van God met mensen onder redactie van drs. H. Hagoort.

In dit boek behandelen verschillende theologen afkomstig uit verschillende kerken de betekenis van het verbond door de tijden heen. Aan de orde komen onder meer het Sinaïtisch verbond, het verbond bij de profeten, het verbond in de evangeliën, het verbond in de tijd van de Reformatie en de betekenis van het verbond in onze tijd. Uitgeverij Groen Heerenveen, f 29,95 (152 blz.)

Vrouw en ambt onder verantwoordelijkheid van de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Ook op de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken (1998) is uitgebreid

nieuw uitgekomen

gesproken over het onderwerp "vrouw en ambt". De synode besloot de stukken die op deze zaak betrekking hadden, dat wil zeggen het deputatenrapport en het rapport van de desbetreffende synodale commissie aan de kerkenraad toe te zenden, met de artikelen uit de Acta, die de gang van de bespreking en de besluitvorming weergeven. Ook werd deze publicatie, met als titel "Vrouw en ambt", beschikbaar gesteld voor kerkleden en andere geïnteresseerden.

Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 24,90 (158 blz.)

Een God van nabij, Hoe te leven in de dichte nabijheid van God door zijn wil te kennen en te doen, door H.T. Blackaby en C.V. King.

In dit boek willen de auteurs christenen uitdagen om tot de volheid te komen van een leven in gemeenschap met de liefhebbende, persoonlijke God. Ze willen laten zien hoe die persoonlijke relatie met God verdiept kan worden en hoe een ieder zijn of haar speciale plek in het Koninkrijk van God kan ontdekken.

Uitgeverij Gazon Den Haag, f 24,95 (265 blz.)

LAAT ONS DE HEER LOFZINGEN

lied van de week

Het lied dat we deze week gaan aanleren, is afkomstig van de Boheemse volgelingen van Johannes Hus (1369-1415). Zij verenigden die zich in 1467 in de "Unitas fratrum" ("Broederschap"). Tot de erfenis van deze broederschap hoort een aantal liederen die tot op de dag van vandaag bekend en geliefd zijn. De kerkmuzikale praktijk van de Boheemse broeders bestond uitsluitend uit het zingen van liederen in de volkstaal. Men maakte geen gebruik van andere vocale muziekvormen, en al evenmin van instrumentale muziek (solistisch of ter begeleiding). Lieder en daarentegen werden in grote getale gemaakt en gezongen: op één dag hief men – verspreid over verschillende samenkomsten – ongeveer dertig verschillende liederen aan.

Het eerste belangrijke liedboek uit de kring van de broederschap verscheen in 1531: *Ein New Gesengbuchlen* (Jungbunzlau).

De bundel, die geredigeerd was door Michael Weiße (±1488-1534), bevatte zowel middeleeuwse als reformatorische liederen en sloot bovendien nauw aan bij de Boheemse volksliedcultuur. Diverse liederen werden in 1545 opgenomen in het beroemde lutherse *Babstsche Gesangbuch* (Leipzig). In vergelijking met andere reformatorische liedbundels uit de zestiende eeuw viel de bundel van de broederschap op door zijn grote omvang. In 1544 verzorgde Johannes Horn een vernieuwde uitgave van Weiße's bundel: *Ein Gesangbuch der Brüder in Behemen und*

Meherrn (Nürnberg). Horn voegde 32 nieuwe liederen aan de verzameling toe, waaronder het lied "Lob Gott getrost mit Singen". Dit lied, waarvan Ad den Besten een vertaling maakte, is in het *Liedboek voor de Kerken* terechtgekomen als lied 409: "Laat ons de Heer lofzingen". Het oorspronkelijke lied is niet ongewijzigd bewaard gebleven. In het *Evangelisches Kirchengesangbuch* (1955, nr. 205) en zijn opvolger, het *Evangelisches Gesangbuch* (1994, nr. 243), zijn diverse strofen weggelaten of samengevoegd. Het *Liedboek voor de Kerkert* heeft de vierde strofe (die eigenlijk een samenvoeging van de oorspronkelijke strofen 6 en 7 was) uit Duitse liedbundels weggelaten. Deze coupures konden gedaan worden zonder tekort te doen aan het betoog en de hoofdgedachte van het lied.

Onderwerp

Het thema van het lied sluit nauw aan bij onderwerpen die binnen de broederschap (en aanverwante stromingen) altijd erg geliefd zijn geweest. Het gaat hier dan bijzonder om de gedachte dat God de Zijnen niet verlaat, wat er ook gebeurt in dit leven. Kernachtig wordt dit in het derde couplet onder woorden gebracht, waarin gesproken wordt over een vrouw die haar kind niet zal vergeten. Deze beeldspraak is ontleend aan Jesaja 49:15: *Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontfemen zou over het kind van haar schoot? Al zouden zij*

die vergeten, toch vergeet Ik u niet.

Omdat God zijn volk te allen tijde redt uit alle nood, is het passend en vanzelfsprekend dat zijn kinderen Hem loven en prijzen. Het lied is dan ook eigenlijk één grote opwekking om God te loven. Immers, de eerste strofe van het lied begint met de oproep "Laat ons de Heer lofzingen", en het laatste couplet herhaalt dit: "Daarom lof zij de Here". Tussen de begin- en slotsstrofe wordt uitvoerig verhaald **waarom** Hij onze lofzang **waar**-dig is.

Een ander aspect dat hij dit lied niet ongenoemd moet blijven, is dat Gods troost en redding niet primair op het *Individu*, maar allereerst op de *gemeenschap* betrokken wordt. Dat wordt direct duidelijk in de eerste regels: "Laat ons de Heer lofzingen, juicht, al *wie bij Hem hoort*" (In het Duits: *du christlich Schar*). Voor de broederschap was gemeenschap der heiligen en opbouw van Gods gemeente van fundamenteel belang. In dat licht moet ook het slot van het lied beoordeeld worden: "Hij moge ons behoeden, *elkander toegewijd*". In de Duitse tekst kon dit nog kernachtiger verwoord worden: "Er wird uns auch erhalten in Lieb und Einigkeit".

In de kerkdienst kan het lied op diverse momenten een zinvolle plaats krijgen. Wet kan goed dienen als aanvangslied of juist als slotzang. Het gemeenschapsaspect, dat – zoals **we** zagen – in dit lied duidelijk aan bod komt, maakt dat het gezang ook uitste-

409 Laat ons de Heer lofzingen

Lob Gott getrost mit Singen

wijze Entlaubet ist der Walde

16e eeuw lezing E K G

1 Laat ons de Heer lof-zin - gen,
juicht, al wie bij Hem hoort!
Hij zal met trouw omrin - gen
wie steu-nen op zijn woord.
Al moer ge hier ook dra - gen
veel duister- nis en dood,
gij hoeft niet te ver-sa - gen,
Hij redt uit al - le nood.

2 God heeft u uitverkoren
en uw geloof gebouwd,
Hij heeft een eed gezworen
aan elk die Hem vertrouwt:
dat Hij hen zal omgeven
met sterkte als een wal,
dat Hij wie met Hem leven
de zege schenken zal.

3 Zou ooit een vrouw vergeten
't kind dat zij in zich droeg,
er niet van willen weten,
wanneer het naar haar vroeg?
Al zou u ook begeven
uw moeder vroeg of laat,
de Heer zweert bij zijn leven,
dat Hij u niet verlaat

4 Daarom dan niet versagen,
maar moedig verder gaan!
De Heer doet redding dagen,
Hij trek uw lot zich aan.
Wie lijdt, — God zal het merken,
'r is alles Hem bekend;
Hij zal zijn kinderen sterken
met woord en sakrament.

5 Daarom lof zij de Here,
in wie ons heil bestaat,
Hem die ons toe wou keren
zijn liefelijk gelaat.
Hij moge ons behoeden,
elkander toegewijd,
en schenke ons al 't goede
nu en in eeuwigheid.

Böhmische Brüder 1544
Vertaling Ad den Besten, geb. 1923

*O diepte van rijkdom, van wijsheid en kennis Gods, hut ondoorgrondelijk
zijn zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk zijn wegen!*

Romeinen 11 33

kend bij de inzameling van de gaven een plaats kan ontvangen (vgl. vooral ook het slotcouplet, waar het omzien naar elkaar verwoord wordt).

Melodie

De melodie van het lied hoorde oorspronkelijk bij het wereldlijk liedje "Entlaubet ist der Walde" dat uit de vijftiende eeuw stamt en tot ver in de zestiende eeuw veelvuldig in liedboeken opgenomen werd. Bij deze wereldlijke melodie werd in 1535 al een geestelijke tekst gemaakt: *Ich dank dir, lieber Herre*, een morgenlied van Johann Kolros. In 1544 werd de melodie ook bij de liedtekst "Lob Gott getrost mit Singen" geplaatst.

De oudst bekende bron waarin we de melodie tegenkomen, is het zogeheten *Glogauer Liederbuch* (±1480). De melodie heeft in de loop der tijd verschillende gedaantewisselingen ondergaan. In het hierboven genoemde *Evangelisches Kirchengesangbuch* werd grotendeels de notatie uit het Boheemse liedboek uit 1544 aangehouden. Wel werden enkele (ritmische) veranderingen aangebracht, zoals die in de bundel *Praxis Pietatis Melica* (Frankfurt 1662) opgenomen waren. Het is deze melodieversie die ook voor het *Liedboek voor de Kerken* gebruikt werd.

De moeilijkheidsgraad van de melodie is niet hoog. Lastige intervallen ("sprongen") of ingewikkelde ritmen komen we niet tegen. De structuur van de melodie is erg overzichtelijk. Regels 1 en 2 worden herhaald in de regels 3 en 4. De eerste twee regels (en dus ook de regels 3 en 4) zijn ritmisch aan elkaar verwant. Een verwantschap is nog duidelijker te bespeuren in de regels 5 en 6, die gekenmerkt worden door een stapsgewijs dalende toonladder. Bij de voor-

laatste melodieregels valt op dat in kort tijdsbestek de hele omvang van de melodie (van d' tot d'') bestreken wordt, waarna in de slotregel vooral het melisma (meer noten op één lettergreep) op de vierde lettergreep opvalt.

De 414 maat, die aan het begin van de notenbalk genoteerd staat, geeft aan dat de kwartnoot als teleenheid genomen dient te worden. Een goed tetempo lijkt mij circa MM 96 voor de kwartnoot.

Voor al in het eerste deel bergt de melodie het gevaar in zich dat ze gezongen kan gaan worden als een triomfalistische mars. Zeg maar à la het strijdlied **Voorwaarts, Christenstrijders**.

Hoewel dit lied zeker een uitgesproken blij en opgeruimd karakter heeft, is het uitdrukkelijk niet de bedoeling om er een stampende mars van te maken.

Dr. J. Smelik's hymnoloog/musicoloog en woont in Zuidhorn

Kopiëren van dit artikel is toegestaan, maar een uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.

Perspectief op eenheid?

De Hervormde predikant ds. W. van Vlastuin schreef een brochure **Moeten we toch mee?** Daarin besprak hij de verschillende argumenten die worden aangevoerd om de Hervormd Gereformeerden toch te laten meegaan met het SoW-proces. Dit boekje is nog wel een artikel waard.

Voor dit moment een reactie van ds. P. van Gurp in *Reformanda* van 22 en 29 maart. Volgens ds. Van Vlastuin betekent meegaan niet minder dan een verloocheining van de Here Jezus Christus, omdat vrijzinnige opvattingen straks réchtens een plaats zullen krijgen in de kerk. Ds. Van Gurp:

Nieuw inzicht inzake de Afscheiding en leertucht

We Pezen tot onze blijdschap in deze opvattingen van ds. Van Vlastuin dat hij inderdaad tot de overtuiging komt, dat er in de kerk **leertucht** behoort te zijn. Dat was al in de tijd van de Afscheiding het grote verschil met de Nederlandse Hervormde kerk, dat tot die Afscheiding leidde. En de Doleantie had hetzelfde Schriftuurlijke bezwaar tegen de Nederlandse Hervormde kerk.

Men liet en laat daar allerlei dwalingen toe en laat voorgangers die, om met de woorden van ds. Van Vlastuin te spreken, de **naam van God ontheiligen** ongemoeid, zonder echt maatregelen te nemen die ertoe leiden om **een ketters mens na de eerste en tweede vermaning te verwerpen**, Titus 3:10. Onze blijdschap wordt verdiept door **wat** we lezen wat ds. Van Vlastuin schrijft over de **verootmoediging** onder het oordeel van God.

Immers, het argument wordt aangevoerd, dat de vorming van de nieuwe kerk te vergelijken zou zijn met het oordeel van de ballingschap. En, zo zegt men dan, onder dat oordeel moeten we

G.J. van Middelkoop

meegelezen

huigen en niet onder de schuld vandaan lopen. Daarop is zijn reactie dat we ons moeten verootmoedigen onder Gods oordeel. En dan schrijft hij heel nuchter en Schriftuurlijk over verootmoediging als volgt: **Verootmoediging is heel concreet; we belijden niet algemeen onze schuld, maar noemen de zonde ook hij haar naam. Was er onder de gereformeerden in de Nederlandse Hervormde kerk niet veel te weinig lijden aan de kerk? Was er een opkomen voor het recht van de belijdenis in de hele breedte van de kerk? Waren we niet tevreden met de ruimte die men ons gaf? Hebben wij de Heere in dat oordeel aangeropen? Verootmoediging gaat nog dieper als we de vrijzinnigheid losbandigheid, verscheurdheid en ongehoorzaamheid aan Gods Woord als onze persoonlijke schuld voelen. Er is ook nog een ander aspect aan de schuldbelijdenis. Is het niet hoognodig dat wij als kerk onze schuld belijden richting de Afscheiding en de Doleantie? (p.5).**

Het moet niet gemakkelijk zijn om deze woorden neer te schrijven en ze zullen zeker niet in dank worden afgenomen, maar we zien er een perspectief in naar de eenheid in de gehoorzaamheid aan het Hoofd van zijn christelijke kerk, onze Here Jezus Christus.

Wij voelen ons in deze uitspraken ten diepste verbonden met een broeder die in alle ernst de weg van de HERE zoekt en die wil gaan. En zeker als ds. Van Vlastuin daar nog aan toevoegt:

Erkenning van schuld is alleen oprecht als we met de beleden zonden breken. Als her onze zonde is geweest dat we niet zijn opgekomen voor heb recht van God op geheel onze kerk, zullen we dit thans met dubbele kracht moeten doen (p.6). Dat zijn woorden waar we een voorganger in herkennen, die ernst wil maken met zijn roeping als wachter op Sions muren.

(...)

Welke eenheid?

Het is mijn overtuiging dat we over en weer niet de eis moeten stellen dat we over de gan^e van de kerkgeschiedenis gelijk moeten denken. Ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde kerken hebben we als Gereformeerde Kerken nooit de eis gesteld dat deze achteraf zouden moeten erkennen dat zij toch in 1892 wel met de Vereniging hadden moeten meegaan.

Waar het wel op aankomt, is de vraag *of de verontruste Hervormden een gereformeerde kerk zoeken die zich houdt aan de Schriftuurlijke belijdenis van art.29 Nederlandse Geloofsbelijdenis*: het Woord zuiver verkondigt, de sacramenten zuiver bedient en de tucht handhaaft.

Daarbij zal heel duidelijk moeten aanvaard en beleden moeten worden dat *de gereformeerde belijdenis op heldere wijze de grens van de tolerantie aangeeft*. Er moet leertucht zijn, overeenkomstig het apostolisch bevel (Titus 3:10). Ds. Van Vlastuin komt nog niet verder dan alleen maar te vragen naar de grenzen van de tolerantie. Maar de verontruste hervormden moeten toch zover komen, dat ze volmondig erkennen dat de kerk de binding aan de helijdenis moet handhaven.

(...)

Wat we wel kunnen en zeker

moeten doen, is *van harte meeleven* met de broeders en zusters in de benauwdheid en strijd binnen de Nederlandse Hervormde kerk en hen waar mogelijk helpen, voorzover wij daartoe in staat zijn.

Maar het belangrijkste is dat wij in ons *bidden om de echte eenheid* van de ware Christgelovigen juist hen in hun strijd daarin betrekken – zij hebben dat zo nodig!

IZB: Wie weg is, wordt gezien

De Waarheidsvriend van 23 maart doet verslag van de vergadering van de Hervormde Synode op 17 maart. De synode had toen een ontmoeting met een afvaardiging van de Hervormde Bond voor de Inwendige Zending op Gereformeerde Grondslag, de IZB. De Vereniging IZB bestaat al 65 jaar, maar is onlangs een samenwerkingsverband met de synode aangegaan, 'waardoor de IZB' (nu) *'meer een kerkelijke organisatie is die zich voluit weet verbonden met en verantwoordelijk is voor het geheel van de Nederlands Hervormde Kerk'*. De gevolgen van deze opstelling bleken uit de woorden waarmee 'denktank' drs. W. Dekker de bespreking van de beleidsnota van de IZB *wie weg is, wordt gezien* inleidde:

Hij tekende in kort bestek de omslag van denken die zich in de IZB heeft voltrokken. Van oorsprong is de IZB een organisatie die voorkomt uit een piëtistische traditie die van ouds gekenmerkt wordt door bewogenheid met het eeuwig, wel of wee van de medemens. Nog steeds zijn *we*, aldus ds. Dekker, ervan onder de indruk dat de Bijbel ons twee wegen voorhoudt, maar we zijn toch niet meer zo bezig met *de vragen van dood en eeuwigheid* als vroegere generaties. Hij refereerde aan een recente bespre-

king met evangelisten waarbij de eeuwigheidsvraag aan de orde werd gesteld. de vragen over het sterven en daarna. De reactie van de evangelisten was dat zij in hun contacten met mensen doorgaans veel meer bezig zijn met *vragen wan het hier en nu. Waar God nu is en Of Hij er is*, is voor veel mensen een veel grotere vraag dan de vraag hoe het na dit leven zal zijn.

In deze eerste ontmoeting van de IZB met de synode betuigde ds. Dekker zijn *spijt* namens de IZB dat deze organisatie in het verleden te weinig betrokken is geweest bij de grote vragen van het apostolaat waarvoor de kerk zich in de vijftiger en zestiger jaren geplaatst zag. Theologen als Noordmans, Miskotte, Van Ruler en Berkhof, die gepoogd hebben in hun tijd antwoord te geven op de vragen waarvoor de kerk zich in die tijd geplaatst zag inzake het apostolaat, werden, zo zei hij, door ons vaak niet begrepen en wij lieten hen links liggen. Om duidelijk te maken wal hij bedoelde refereerde ds. Dekker aan de briefwisseling tussen wijlen ds. G. Boer en wijlen prof. dr. H. Berkhof in de vijftiger jaren, een correspondentie op niveau. In het standpunt van prof. Berkhof dat de vraag van de moderne mens niet is 'Hoe krijg ik een genadig God?', maar 'Wie is God?' herkende ds. Dekker *de vraagstelling van de hedendaagse mens en de opgave wnnrvoor de IZB zich geplaatst ziel. Maar*, zo slede hij, het standpunt van ds. Boer dat de meest wezenlijke vraag *is* en blijft hoe de mens een genadig God krijgt, is de vraag waar het om blijft gaan, aldus ds. Dekker.